

Professionalisering lerarenteam
Sint-Cordula basisschool

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

0. Identificatie van de voorbeeldpraktijk

Benoem de voorbeeldpraktijk die in de rest van dit document beschreven zal worden. Kies daarbij voor een duidelijk af te bakenen praktijk. Wanneer uw school verschillende van elkaar af te bakenen praktijken realiseert, beschrijf dan elke praktijk in een ander document (bv. binnenklasdifferentiatie vs. klasexterne verrijkgroep).

0.1. Fase van het zorgcontinuüm

- Brede basiszorg (bv. binnenklasdifferentiatie)
- Verhoogde zorg (bv. verrijkgroep)
- Uitbreiding zorg/individuele trajecten

Professionaliseren van het team heeft invloed op de kennis van alle leraren, die ook beter zullen kunnen inschatten wat in hun draagkracht en die van hun school is. Professionalisering heeft daarom ook invloed op alle fases van het zorgcontinuüm.

1. Beschrijving van de voorbeeldpraktijk

1.1. Doelgroep

Wie behoort tot (uiteindelijke) doelgroep van de praktijk? (max. 100 woorden)

Beschrijf de algemene kenmerken van de doelgroep waarop de voorbeeldpraktijk gericht is en waarbij de effecten gerealiseerd moeten worden. Vermeld subdoelgroepen als die er zijn.

Bij het professionaliseren van ons leerkrachtenteam is de uiteindelijke doelgroep de leerlingen die cognitief sterk functioneren. Door de kennis van het team omtrent sterke begaafdheid uit te breiden en te versterken, zullen ze de cognitief sterk functionerende kinderen sneller signaleren en daardoor ook sneller de meest gepaste begeleiding kiezen.

Zijn er intermediaire doelgroepen? Zo ja, welke? (max. 100 woorden)

Het kan zijn dat de voorbeeldpraktijk zich primair richt op anderen dan de uiteindelijke doelgroep. Zo kan een school, bijvoorbeeld, via de vorming van leraren (= intermediaire doelgroep) grotere leerwinst willen creëren bij haar leerlingen (= uiteindelijke doelgroep). Geef hier aan of er sprake is van zo'n intermediaire doelgroep en beschrijf deze zo duidelijk mogelijk.

Een aantal experts in cognitief sterk functioneren in ons leerkrachtenteam aanwezig hebben is erg waardevol. Echter hebben zij alleen onvoldoende tijd en mogelijkheden om alle sterke leerlingen op school te signaleren en passend onderwijs te bieden. Daarom kiezen we ervoor om het hele team te versterken. Op die manier weten en kunnen we meer. Zo bereiken we meer sterke kinderen.

Hoe wordt bepaald welke personen tot de doelgroep behoren? (max. 400 woorden)

Welke zijn de indicaties om deel te nemen aan de voorbeeldpraktijk? Zijn er eventueel contra-indicaties voor een niet-deelname aan de voorbeeldpraktijk? Op welke manier worden personen toegeleid naar de voorbeeldpraktijk?

Hierbij moet ik een onderscheid maken tussen het kleuterteam en het leerkrachtenteam van de lagere school.

In onze kleuterschool is er onvoldoende expertise in het team aanwezig. De directie van de kleuterschool wil graag dat het team expertise uitbouwt. Daarom werd besloten om tijdens zes personeelsvergaderingen aan het hele team telkens een thema rond cognitieve sterkte toe te lichten. Een verplichting dus voor elke lid van het kleuterteam.

Omdat er in onze lagere school gedurende langere tijd reeds een visie en een beleid rond cognitieve sterkte werd uitgeschreven, zijn er al een aantal leerkrachten erg bedreven in het signaleren van en passend onderwijs bieden aan onze sterke leerlingen. Daarom heeft ons beleidsteam ervoor gekozen om de professionalisering van ons team op dit moment niet te verplichten voor elke leerkracht.

Vanuit een personeelsvergadering zal er worden gewerkt met feiten- en fabel-kaarten omtrent cognitief sterk functionerende leerlingen. Eerst zullen de leerkrachten in kleine groepjes aan slag gaan en beoordelen ze een aantal stellingen als feit of fabel. Later die vergadering wordt er in de grote groep feedback gegeven over de verschillende stellingen.

Van daaruit lanceren we de oproep van het professionaliseringsplan voor komend schooljaar. Indien collega's zich meermaals hebben vergist in het beoordelen van de stellingen, worden ze gevraagd om deel te nemen aan het verdere plan.

Daarnaast stelden we een Google Formulier op bestaande uit vragen rond de concrete aanpak van passend onderwijs bieden aan sterke leerlingen in hun klas of werking. Ook zorg- en turnleerkrachten worden bevroegd. Vanuit deze antwoorden kunnen we weer een aantal leerkrachten selecteren om deel te nemen aan het plan.

We benaderen dit niet vanuit een verplichting, maar uiteraard is elke leerkracht welkom!

Betrokkenheid doelgroep (max. 150 woorden)

Was de (uiteindelijke of intermediaire) doelgroep betrokken bij de (door)ontwikkeling van de voorbeeldpraktijk? Zo ja, op welke manier?

Het leerkrachtenteam van de lagere school krijgt uiteindelijk zelf de keuze om deel te nemen aan het verdere plan. Vanuit de online bevraging en hun deelname aan het stellingenspel kunnen ze zelf ervaren of professionalisering noodzakelijk is.

Op de online bevraging kunnen de leerkrachten ook aangeven waarover ze graag nog meer informatie willen. Er worden enkele thema's gesuggereerd, zoals bijvoorbeeld:

- Wat is CSF?
- Compacten en verrijken
- Versnellen
- Externe klaswerking
- Mindset
- Onderpresteren

Het team heeft ook de mogelijkheid om zelf aan te vullen met vragen of thema's.

In de kleuterschool werd het team betrokken bij de doorontwikkeling van het traject door middel van een evaluatie na elke thematische sessie. Daarbij werden ook reflectievragen voorzien waarbij de begeleider van het traject een coachende rol aannam. De leerkrachten kunnen ook beroep doen op de expertise van het kernteam van de lagere school voor observaties en overlegmomenten.

1.2. Doel

Hoofddoel (max. 100 woorden)

Wat is het hoofddoel van de voorbeeldpraktijk?

Het hoofddoel van de voorbeeldpraktijk is het sneller signaleren van sterke leerlingen en het aanbieden van passend onderwijs aan sterke leerlingen.

Subdoelen (max. 350 woorden)

Wat zijn de subdoelen van de voorbeeldpraktijk? Indien van toepassing: welke subdoelen horen bij welke intermediaire doelgroepen of subdoelgroep(en)?

Als subdoelen kiezen we ervoor om het leerkrachtenteam te professionaliseren aan de hand van thematische leermomenten. Via intervisiemomenten willen we ook de draagkracht van ons team over de begeleiding van de sterke leerlingen versterken. Niemand staat er alleen voor en samen weten we meer, dat is onze boodschap voor het ganse team.

1.3. Aanpak

Algemene opzet van de voorbeeldpraktijk (max. 200 woorden)

Hoe is de opzet van de voorbeeldpraktijk en wat is de omvang (duur, aantal contacten – indien van toepassing)? Voeg hier eventueel een schema in.

Verloop team kleuterschool:

Gedurende zes personeelsvergaderingen werd er ongeveer 45 minuten tijd voorzien om een thema toe te lichten. Observaties en gesprekken werden georganiseerd op vraag.

Verloop team lagere school:

Het stellingenspel wordt georganiseerd op een personeelsvergadering in het begin van het schooljaar. Kort daarna wordt de online bevraging doorgestuurd naar het team.

Na het verwerken van deze gegevens (stellingenspel en online bevraging) zal duidelijk worden wat de inhoud van de thematische leermomenten zal worden. Deze zullen verdeeld worden over het hele schooljaar. Er zullen meteen data vastgelegd en gecommuniceerd worden aan het team. Op die manier kan het hele team rekening houden met deze data in hun planning.

Concrete inhoud van de voorbeeldpraktijk (max. 1200 woorden)

Welke concrete activiteiten worden uitgevoerd en – eventueel – in welke volgorde? Geef geen uitputtende beschrijving van activiteiten; het is voldoende als de lezer zich een beeld kan vormen van wat er gedaan wordt en hoe dit gedaan wordt. Verlies hierbij ook het aspect evaluatie niet uit het oog (hoe wordt geëvalueerd of individuele leerlingen doelstellingen al dan niet hebben bereikt?).

Verloop team kleuterschool:

Volgende thema's werden behandeld tijdens de 6 personeelsvergaderingen. De thema's werden gekozen door het kernteam in samenspraak met de directie.

- Wat is CSF?
 - o Verschillende cognitieve modellen
 - o 5 gevoeligheden
 - o Getuigenissen van ouders
- CSF bij peuters en kleuters / kinderen
 - o Cognitieve vaardigheden
 - o Persoonsgebonden kenmerken
 - o Hoe herken je een hoogbegaafde peuter/kleuter/kind?
 - o Bruikbare materialen
 - o Getuigenissen van ouders
- CSF en mindset
 - o Wat is mindset? kennismaking Carol Dweck
 - o Verschillen tussen vaste en groeimindset
 - o Eigenschappen van vaste en groeimindset
 - o Verband CSF en mindset
 - o Feedback geven
 - o Veranderen van mindset
 - o Leerkracht en groeimindset
- Onderpresteren
 - o Wat is het en wat is het niet?
 - o Soorten onderpresteren en verklaring vanuit verschillende modellen
 - o Oorzaken en gevolgen
 - o Herkennen
 - o Wat kan je doen als leerkracht?
- Versnellen
 - o Mythes versus onderzoek
 - o Criteria
 - o Argumenten pro en contra

- Tools
- Wettelijk kader
- CSF en onderwijs
 - Differentiatie in de klas
 - Verrijkkingsklas
 - Een goed uitgestippeld kader
 - 7 uitdagingen in het onderwijs aan hoogbegaafde kinderen

Verloop team lagere school:

Omdat de verwerking van de gegevens van ons team nog moet gebeuren, is het moeilijk om al een concrete planning op te stellen. Deze is erg afhankelijk van de noden van ons leerkrachtenteam.

Ik probeer wel in het algemeen te beschrijven op welke manier we de thematische leermomenten zullen vormgeven.

Vooraf wordt gevraagd om een casus van een cognitief sterke leerling mee te brengen dat aansluit bij dit thema. Deze worden kort overlopen.

Daarna staan we even stil bij de feiten en fabels omtrent dit thema. Van daaruit wordt vertrokken om de inhoud met wetenschappelijke onderbouw te brengen.

Na dit infomoment worden de casussen er terug bijgehaald. Er wordt bekeken of elke leerkracht voldoende info heeft meegekregen om verder te kunnen met die casus. Ervaringen worden uitgewisseld.

Afhankelijk van het thema kan er een opdracht worden meegegeven die dient als verwerking van het thematisch leermoment. Er wordt ook afgesproken op welke manier deze opdracht van feedback voorzien wordt.

Als afsluiter volgt een korte evaluatie waarin bevestigd wordt of er nog vragen of opmerkingen zijn omtrent dit thema, kortom of het leermoment voldoet aan hun verwachtingen.

Op het einde van het schooljaar wil ik graag op de personeelsvergadering terugblikken op het gelopen traject waarbij er tijd is voor de ervaringen van de leerkrachten die hebben deelgenomen.

2. Uitvoering

Materialen (max. 200 woorden)

Welke concrete materialen zijn beschikbaar voor de uitvoering, werving en evaluatie van de voorbeeldpraktijk?

- Feiten- en fabelkaarten van EnIQma
- Google Formulier voor de bevraging van het team + verwerking van de gegevens in een excel-document
- Powerpoints voor de thematische infomomenten
- Casussen van EnIQma
- Casussen uit het boek van Tessa Kieboom – Hoogbegaafd

- Casussen vanuit de eigen voorbeeldpraktijk

Opleiding en competenties van de uitvoerders (max. 200 woorden)

Wie zijn de uitvoerders van de voorbeeldpraktijk en welke opleiding en competenties hebben zij nodig?

Op onze lagere school is de zorgleerkracht die verantwoordelijk is voor de pluswerking de uitvoerder van de voorbeeldpraktijk in samenspraak met het kernteam. Zij heeft op onze school de meeste expertise omtrent cognitief sterk functionerende leerlingen. Op deze manier bouwde ze dat op:

Via bijscholingen:

- Bijscholing hoogbegaafdheid bij Exentra
- Motiveren van begaafde leerlingen – Katholieke Hogeschool Kempen – Donchecentrum
- Techniek
- Pedagogische studiedag: werking hoogbegaafden en sterke leerlingen
- Rapportering en zachte evaluatie
- Kangoeroewerking
- Hoe valkuilen van hoogsensitiviteit omvormen naar kwaliteiten
- WiWeTer Workshop STEM-didactiek – Donche @ Thomas More
- Misdiagnose ASS – HB – Bekina
- Mindset
- Filosoferen met kinderen – KdG – Onderwijsgroep Lerarenopleiding
- Kennismaking met hoogebaafdheid, Isabelle Vancoillie en Bjorn Zwakhoven, partners van Hoogbloeier
- Hoogbegaafd? Dat zie je zo!, Isabelle Vancoillie en Bjorn Zwakhoven, partners van Hoogbloeier
- Te klein om hoogbegaafd te zijn, Isabelle Vancoillie en Bjorn Zwakhoven, partners van Hoogbloeier
- Een jaartje springen en daarmee is de kous af, Isabelle Vancoillie en Bjorn Zwakhoven, partners van Hoogbloeier
- Durf je wel of faal je niet graag, Isabelle Vancoillie en Bjorn Zwakhoven, partners van Hoogbloeier
- Help, mijn hoogbegaafde kind gaat onderpresteren, Isabelle Vancoillie en Bjorn Zwakhoven, partners van Hoogbloeier

Via gelezen literatuur:

- Hoogbegaafd, als je kind (g)een Einstein is, Tessa Kieboom
- Het drama van het begaafde kind, Alice Miller
- Misdiagnose van hoogbegaafden, James Webb – Nadia Webb – Edward Amend – Jean Goerss
- De 7 uitdagingen, Tijn Koenderink
- Ben jij een cheetah, Marianne Van Zetten
- Mindset, Carol Dweck

- Je fantastische, elastische brein, JoAnn Deak

We zijn ons er uitaard van bewust dat deze kennis niet in een jaar op te bouwen is. De hierboven beschreven opsomming is een 10-jarenplan. Wat we wel belangrijker vinden voor de begeleiders die dit traject zullen vormgeven, is dat er een bereidheid is om zich frequent bij te scholen. We merken dat cognitieve begaafdheid nog steeds sterk wordt onderzocht. Om een zo goed mogelijke praktijk uit te bouwen op school is een constante vorming van enkele bereidwillige leerkrachten noodzakelijk.

We willen ook graag waarschuwen voor een mogelijke valkuil waaraan we ons ook slachtoffer maakten. Om deze blijvende professionalisering van het hele team te kunnen waarmaken is het noodzakelijk dat een kernteam expertise uitbouwt en niet slechts één leerkracht. Wanneer deze leerkracht niet meer op school werkzaam is, verdwijnt ook alle expertise en is het moeilijk om te waken over de opgebouwde visie rond cognitief sterk functionerende kinderen.

Randvoorwaarden (max. 200 woorden)

Wat zijn volgens u de organisatorische en contextuele randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de voorbeeldpraktijk?

Het leerkrachtenteam moet met een open blik aan dit traject starten. Nog belangrijker heb je een directielid nodig die niet alleen met een open blik aan dit avontuur begint, maar die ook bereid is om een visie en beleid omtrent deze doelgroep uit te schrijven. Daarbij moet er een mogelijkheid zijn om er een aantal uren tegenover te zetten, zodat deze visie kan uitgeschreven worden alsook de concrete werking met deze sterke kinderen kan vormgegeven worden.

Het blijvend informeren van het team is ook een belangrijke voorwaarde om deze visie elk schooljaar opnieuw te kunnen ondersteunen en verder uit te bouwen.

Kosten (max. 200 woorden)

Wat zijn de kosten van de voorbeeldpraktijk? Benoem daarbij de personele (in aantallen uren) en de materiële kosten.

Op onze basisschool is er een zorgleerkracht verantwoordelijk voor de begeleiding van cognitief sterk functionerende leerlingen. Zij begeleidt 8 u per week sterke leerlingen. Daarnaast heeft ze 2 uur per week de tijd om enerzijds de praktische werking verder vorm te geven, alsook anderzijds zich verder in te lezen en te informeren omtrent cognitieve begaafdheid. Die 2 uur kan ook gebruikt worden voor het organiseren van overleg met collega's, ouder- of leerlingengesprekken.

De leermomenten worden georganiseerd buiten de schooluren, omdat het moeilijk is om zoveel klasleerkrachten klasvrij te roosteren tijdens de uren. De voorbereiding van de leermomenten gebeurt tijdens de uren.

3. Onderbouwing

Verantwoording (max. 1000 woorden)

Maak aannemelijk dat met deze aanpak ook daadwerkelijk de doelen bij deze doelgroep bereikt kunnen worden. Waarom zou de aanpak werken? Wat is de onderliggende theorie? Verwijs daarbij zoveel mogelijk naar met onderzoek ondersteunde theorieën en modellen.

Het bepalen van een visie en een beleid rond CSF leerlingen is een werk dat tijd vraagt. Een team professionaliseren is essentieel om een draagvlak te creëren hiervoor (Bakx et al., 2021). Als leraren regelmatig correcte, wetenschappelijke input krijgen, zullen ze ook meer open staan voor onderwijspraktijken voor CSF Leerlingen. Dat zien we bijvoorbeeld in de studie rond versnellingen (Hooegeveen et al., 2005).

Goed leraarschap voor deze doelgroep toont zich op de manier waarop leerlingen zich gezien en begrepen voelen (Bakx & van Gerven, 2021)

Navorming blijkt niet het gewenste effect te hebben als het geleerde niet in de praktijk kan worden omgezet (Reid & Horváthová, 2016). Dan is het een druppel op een hete plaat. Zoals we hierboven al aangaven is het daarom belangrijk dat opgedane kennis zijn weg vindt in een beleid voor CSF op school binnen een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding, waar CSF ook een deel van uitmaakt. Het eigenaarschap dat leraren opnemen, door draagvlak te creëren is belangrijk voor de effectiviteit omdat dit ook hun autonome motivatie zal ondersteunen (Merchie et al., 2015).

Samenvatting werkzame elementen (max. 250 woorden)

Wat zijn volgens u de werkzame elementen van deze voorbeeldpraktijk waardoor de gestelde doelen bij de doelgroep gerealiseerd worden? Geef een puntsgewijs overzicht van de belangrijkste werkzame elementen. Denk daarbij zowel aan inhoudelijke en praktische elementen.

- Thematische leermomenten die georganiseerd worden tijdens een personeelsvergadering (KS)
- Traject dat op maat wordt aangeboden
- Traject dat start vanuit eigen visie op cognitieve sterkte
- Intervisies vanuit casussen uit de eigen praktijk
- Expertise delen vanuit de lagere school met de kleuterschool

Uitkomstenmonitoring (max. 200 woorden)

Hoe wordt in jullie school nagegaan of de voorbeeldpraktijk zijn doelen bereikt (bv. meten van verandering (voor- en nameting), tevredenheid cliënten, ervaren effect, realisatie van doelen).

Dit is voor onze school nog een werkpunt. Wij hebben nog geen doelgerichte evaluatie ingebouwd. Deze vraag zet ons natuurlijk opnieuw aan het denken!

Wetenschappelijke referenties en bronnen.

- Bakx, A., van Gerven, E., & Weterings-Helmons, A. (2021). Pakkende professionalisering. In *Hoe Dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen*. (pp. 159–176). Pica.
- Bakx, A., & van Gerven, E. W.-H., A. (2021). Goed leraarschap voor begaafde leerlingen. In A. Bakx & E. W.-H. van Gerven, A. (Eds.), *Hoe dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen* (pp. 99-127). Pica.
- Hoogeveen, L., Van Hell, J. G., & Verhoeven, L. (2005). Teacher Attitudes Toward Academic Acceleration and Accelerated Students in the Netherlands *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 9(1), 30-59.
- Merchie, E., Tuytens, M. D., G., & Vanderlinde, R. (2015). Hoe kan je de impact van professionalisering van leerkrachten in kaart brengen? .
- Reid, E., & Horváthová, B. (2016). Teacher Training Programs for Gifted Education with Focus on Sustainability. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 18(2), 66-74.
<https://doi.org/10.1515/jtes-2016-0015>